

بافت فرش ۲

(رشته بافت و مرمت فرش)

میشم براری

امروزه کتاب‌خوانی و علم‌آموزی، نه تنها یک وظیفه‌ی ملی، که یک واجب دینی است.

مقام معظم رهبری

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چند هزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه‌ی فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه‌ی الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پربار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه‌ی مطالعه‌ی هر ایرانی، برایمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد و رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز از این وضعیت بارها اظهار گله و ناخشنودی نموده‌اند.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره‌ی دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه‌ی دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه‌ی بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاوردهای انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین

سوره‌ای که بر آن فرستاده‌ی عظیم‌الشان خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد شده‌است: «اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه‌ی انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره‌ی جغرافیایی ایران‌شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه‌ی مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه‌ی خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگاه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

دانشگاه پیام‌نور

فهرست مطالب

پیشگفتار یازده

بخش اول: آشنایی با عملیات قبل و حین بافت ۱

فصل اول: آشنایی با انواع شیرازه متداول در مناطق و نحوه اجرای آن ۳

هدف کلی ۳

هدف‌های یادگیری ۳

۱-۱ تعریف شیرازه و کاربرد آن در فرش ۳

۱-۱-۱ تعریف شیرازه ۳

۱-۱-۲ وظایف شیرازه ۴

۲-۱ انواع شیرازه متداول در فرش ۴

۱-۲-۱ طبیعی (متصل) ۵

۲-۲-۱ شیرازه منفصل (مصنوعی) ۹

۳-۱ روش نصب شیرازه ۱۲

خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول ۱۳

خودآزمایی تشریحی فصل اول ۱۴

فصل دوم: آشنایی با انواع گره‌های متداول در مناطق و نحوه اجرای آن ۱۵

هدف کلی ۱۵

هدف‌های یادگیری ۱۵

۱-۲ گره و کاربرد آن در فرش ۱۵

۱-۱-۲ گره‌های اصلی ۱۶

حالات فرعی گره نامتقارن ۱۸

۲-۱-۲ گره‌های فرعی (تزیینی، هنری) ۱۸

خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم ۲۶

۲۸.....	خودآزمایی تشریحی فصل دوم.....
۲۹.....	فصل سوم: آشنایی با اصول پودکشی و نحوه اجرای آن.....
۲۹.....	هدف کلی.....
۲۹.....	هدف‌های یادگیری.....
۲۹.....	۱-۳ فرش از نظر تکنیک بافت (پودگذاری).....
۳۰.....	۱-۱-۳ فرش لول‌باف (بافت لول).....
۳۲.....	۲-۱-۳ بافت نیم‌لول.....
۳۵.....	۳-۱-۳ فرش تخت‌باف.....
۳۸.....	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل سوم.....
۳۹.....	خودآزمایی تشریحی فصل سوم.....
۴۰.....	فصل چهارم: آشنایی با شیوه اجرای نقشه.....
۴۰.....	هدف کلی.....
۴۰.....	هدف‌های یادگیری.....
۴۰.....	۱-۴ نقشه فرش.....
۴۳.....	۲-۴ خصوصیات یک نقشه خوب.....
۴۵.....	۳-۴ نقشه‌خوانی.....
۴۵.....	۱-۳-۴ اصطلاحات کاربردی در نقشه‌خوانی.....
۴۷.....	۲-۳-۴ شیوه نقشه‌خوانی براساس نقشه مقابل (از سمت راست).....
۴۸.....	۳-۳-۴ آموزش نقشه‌خوانی کدی.....
۵۰.....	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل چهارم.....
۵۱.....	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم.....
۵۳.....	بخش دوم: آشنایی با مراحل حین و پس از بافت فرش.....
۵۵.....	فصل پنجم: بافت فرش با گره متقارن یا آذری‌باف (شیوه لول‌باف).....
۵۵.....	هدف کلی.....
۵۵.....	هدف‌های یادگیری.....
۵۵.....	۱-۵ اجرای چله‌کشی آذری (گردان) و زیرسازی آن.....
۵۵.....	۱-۱-۵ مراحل چله‌کشی گردان (آذری).....
۵۷.....	۲-۱-۵ عملیات گلیم‌بافی به روش سوف‌بافی (صوف‌بافی).....
۵۷.....	۲-۵ شروع بافت به شیوه آذری (ترکی‌باف).....
۵۷.....	۱-۲-۵ اجرای گره متقارن.....
۵۹.....	۲-۲-۵ عملیات پود ضخیم.....
۶۱.....	۳-۲-۵ پیشکش کردن.....
۶۱.....	۴-۲-۵ عملیات پود نازک.....
۶۳.....	۵-۲-۵ دفتین زدن.....
۶۳.....	۶-۲-۵ گردش شیرازه.....

۶۴.....	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل پنجم.....
۶۵.....	خودآزمایی تشریحی فصل پنجم.....

فصل ششم: بافت فرش با گره نامتقارن یا فارسی باف (شیوه لول باف)..... ۶۶

۶۶.....	هدف کلی.....
۶۶.....	هدف‌های یادگیری.....
۶۶.....	۱-۶ اجرای چله دوانی و زیرسازی آن.....
۶۶.....	۱-۱-۶ چله‌کشی ایلیاتی یا مستقیم.....
۶۷.....	۲-۱-۶ چله‌کشی غیر مستقیم (چله دوانی).....
۶۷.....	۳-۱-۶ عملیات کوچی پیچی.....
۶۷.....	۴-۱-۶ زیرسازی رایج در مناطق فارسی باف.....
۶۹.....	۲-۶ شروع بافت به شیوه فارسی.....
۶۹.....	۱-۲-۶ اجرای گره نامتقارن.....
۷۰.....	۲-۲-۶ عملیات پود زیر (ضخیم، کلفت، ارقاج).....
۷۲.....	۳-۲-۶ شانه یا دغه (کرکیت) زدن.....
۷۲.....	۴-۲-۶ پیشکشی.....
۷۳.....	۵-۲-۶ عملیات پود رو (نازک).....
۷۴.....	۶-۲-۶ شانه (دغه) زدن.....
۷۴.....	۷-۲-۶ گردش شیرازه.....
۷۴.....	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل ششم.....
۷۶.....	خودآزمایی تشریحی فصل ششم.....

فصل هفتم: آشنایی با نحوه قیچی کردن پرزها و اصول پیاده کردن فرش تمام شده از روی دار.. ۷۷

۷۷.....	هدف کلی.....
۷۷.....	هدف‌های یادگیری.....
۷۷.....	۱-۷ تعریف عملیات قیچی کردن.....
۷۸.....	۲-۷ قیچی کردن در فرش‌های آذری باف.....
۷۸.....	۱-۲-۷ حین بافت.....
۷۹.....	۲-۲-۷ پس از بافت.....
۸۱.....	۳-۷ قیچی کردن در فرش‌های فارسی باف.....
۸۱.....	۴-۷ شیوه اصول بریدن فرش.....
۸۲.....	۱-۴-۷ اصول بریدن، قیچی کردن و پایین آوردن فرش‌های آذری باف.....
۸۳.....	۲-۴-۷ اصول بریدن، قیچی کردن و پایین آوردن فرش‌های فارسی باف.....
۸۴.....	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هفتم.....
۸۵.....	خودآزمایی تشریحی فصل هفتم.....

فصل هشتم: آشنایی با اصول پایین کشی فرش ۸۶

۸۶.....	هدف کلی.....
---------	--------------

هدف‌های یادگیری.....	۸۶
۸-۱ پایین‌کشی قالی.....	۸۶
۸-۲ پایین‌کشی در شیوه‌ آذری‌باف (ترکی‌باف).....	۸۷
۸-۳ پایین‌کشی در شیوه‌ فارسی‌باف.....	۸۹
خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هشتم.....	۹۳
خودآزمایی تشریحی فصل هشتم.....	۹۴

فصل نهم: آشنایی با نحوه‌ اتصال چله‌های پاره‌شده و معایب حین بافت ۹۵

هدف کلی.....	۹۵
هدف‌های یادگیری.....	۹۵
۹-۱ نحوه‌ ترمیم تارها در حین بافت.....	۹۵
۹-۱-۱ پارگی چله.....	۹۶
۹-۱-۲ حذف چله‌های اضافی.....	۹۷
۹-۱-۳ آسیب‌دیدگی نخ در حین چله‌کشی.....	۹۷
۹-۲ شناخت عیوب فرش.....	۹۸
۹-۲-۱ عیوب نقشه‌ فرش.....	۹۸
۹-۲-۲ ذرتی‌شدن.....	۹۹
۹-۲-۳ ترکیدگی هنگام بافت فرش.....	۹۹
۹-۲-۴ لول‌شدن کنار فرش (باید شماره باشد).....	۱۰۰
۹-۲-۵ شمشیری‌شدن.....	۱۰۱
۹-۲-۶ جمع‌شدن (کسردار شدن).....	۱۰۱
۹-۲-۸ گشادشدن (بازشدن یا شکم‌دارشدن).....	۱۰۱
۹-۲-۹ هم‌اندازه‌نیودن حاشیه.....	۱۰۲
۹-۲-۱۰ کیس‌شدن.....	۱۰۲
۹-۲-۱۱ دو رنگی.....	۱۰۲
۹-۲-۱۲ بی‌نظمی در گره.....	۱۰۳
۹-۲-۱۳ غلط‌بافی.....	۱۰۳
۹-۲-۱۴ ترنج‌دارشدن.....	۱۰۴
۹-۲-۱۶ جمع‌شدگی (کج‌بودن کنار فرش).....	۱۰۴
۹-۲-۱۷ پایین‌زدگی (زودتر تمام‌شدن نقشه قبل از رسیدن به‌اندازه مورد نظر).....	۱۰۵
۹-۲-۱۸ بالا‌زدگی (تمام‌نشدن نقشه بعد از رسیدن به اندازه‌ مورد نظر).....	۱۰۵
خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل نهم.....	۱۰۶
خودآزمایی تشریحی فصل نهم.....	۱۰۸

فصل دهم: آشنایی با شیوه‌ سربافی در بافت و محاسبه‌ زمان بافت و وزن فرش..... ۱۰۹

هدف کلی.....	۱۰۹
هدف‌های یادگیری.....	۱۰۹
۱۰-۱ سربافی.....	۱۰۹

۱۱۰	۱-۱-۱۰ آشنایی با شیوه سربافی در بافت فرش متقارن باف.....
۱۱۱	۱-۱-۲۰ آشنایی با شیوه سربافی در بافت فرش نامتقارن باف.....
۱۱۱	۲-۱۰ محاسبه زمان بافت.....
۱۱۲	۳-۱۰ محاسبه وزن فرش.....
۱۱۳	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دهم.....
۱۱۵	خودآزمایی تشریحی فصل دهم.....
۱۱۷	پاسخنامه خودآزمایی‌های چهارگزینه‌ای.....
۱۱۹	پیوست.....
۱۲۱	واژه‌نامه.....
۱۲۵	منابع.....

تقدیم به:

همسرم، به خاطر همه فداکاری‌ها
دخترم، نعمت ارزشمند خدا
مادر و پدرم، به پشتوانه هدیه پرمایه دعا

و

سپاس از:

مادر و پدر همسرم، که با صبر، گذشت،
مهربانی و مشورت خود آرامش را به ما
هدیه دادند.

پیشگفتار

بشر از زمانی که خود را شناخت و ضرورت وجود ملزومات زندگی روزمره را احساس نمود، به فکر داشتن منسوجی بود تا او را در برابر سرما و سختی زمین محافظت کند. پشم و موی حیواناتی نظیر گوسفند و بز، اولین یافته‌های بشر برای برآوردن این نیاز بود و متعاقباً پوست این حیوانات اولین زیرانداز یا به عبارت دیگر فرش منسوج بود. به دنبال تحول و پیشرفت در زندگی، بشر آموخت که می‌تواند با درهم‌نمودن و فشردن الیاف پشم، زیراندازی ضخیم‌تر و گرم‌تر به نام نمد تهیه کند. با فراگیری فنون ریسندگی، نخ‌های پشمی را تولید و شاید برای اولین بار با ادغام رشته نخ‌های افقی و عمودی نخ‌های پشم، گلیم را ابداع کرد؛ این سرآغازی بود برای ابداع فرش گره‌دار یا پرزدار که هنر و فنی پیشرفته‌تر بود. تاکنون تاریخ دقیق این ابداعات برای ما مشخص نشده است، اما در میان فرش‌های گره‌دار، قدیمی‌ترین یافته، متعلق به حدود قرن ۵ ق.م است. این فرش که به دلیل محل یافتن آن در اعماق یخ‌های دره‌های پازیریک با نام فرش پازیریک شهرت جهانی یافته، توسط سرگئی رودنکو، باستان‌شناس معروف روس کشف شد. قدیمی‌ترین فرش‌های گره‌ناتقان بافته شده و پیشینه تاریخی دارد، فرش شیخ صفی است.

این کتاب در واقع با هدف آموزش ابتدایی و به صورت خودخوان تدوین شده است. سعی بر آن بوده تا بیان نکات کلیدی و تصاویر مهم، از هجو و توضیحات اضافی پرهیز شود. بزرگترین مشکل در رشته آموزشی کارشناسی فرش، تکراری بودن شرح برخی دروس و همچنین نبود یک جزوه و کتاب واحد است که این خود دلیلی

بر تدریس سلیقه‌ای توسط همکاران می‌باشد. با تدوین شرح درس‌ها به صورت یک کتاب آموزشی در سطح کشور و به صورت همگانی می‌توان گامی مهم و کارآمد در این مسیر برداشت تا از سلیقه‌ای ارائه نمودن واحدهای درسی و شرح دروس اجتناب شود. این کتاب از تجربیات و آثار همکاران و صاحب نظران که در این زمینه مفید بوده گردآوری شده و نیز نتیجه برداشت‌ها و تحصیلات نگارندگان در این زمینه است.

کتاب در دو بخش تدوین شده است. بخش اول در چهار فصل به مباحث قبل از بافت می‌پردازد. فصل اول به آشنایی با انواع شیرازه متداول در مناطق و نحوه اجرای آن، فصل دوم به آشنایی با انواع گره‌های متداول در مناطق و نحوه اجرای آن، در فصل سوم به آشنایی با اصول پودکشی و نحوه اجرای آن پرداخته و در فصل چهارم، آشنایی با شیوه اجرای نقشه و نقشه خوانی آورده شده است. در بخش دوم که با عنوان «آشنایی با مراحل حین و پس از بافت فرش» است، شش فصل با عنوان‌های فصل پنجم: بافت فرش با گره متقارن یا آذری باف (شیوه لول باف)، بافت فرش با گره نامتقارن یا روش فارسی (شیوه لول باف)، فصل هفتم: آشنایی با نحوه قیچی کردن پرزها و اصول پیاده کردن فرش تمام شده از روی دار، فصل هشتم: آشنایی با اصول پایین کشی فرش، فصل نهم: آشنایی با نحوه اتصال چله‌های پاره شده و معایب حین بافت و فصل دهم: آشنایی با شیوه سربافی در بافت و محاسبه زمان بافت و وزن فرش است. جا دارد از زحمات همه دوستانی که در پیشبرد این مهم یاری‌رسان بودند، کمال قدردانی را به عمل آورم.

در پایان از آقای دکتر محمدعلی ابراهیمی، مدیر کل دفتر تدوین کتب و از همکاری و مساعدت کارشناس محترم دفتر تدوین سرکار خانم مینا حاجی انزهائی، و خانم منیره حسینی بابت حروفچینی و صفحه‌آرایی کتاب کمال تشکر و سپاسگزاری را دارم.

میثم براری

بخش اول

آشنایی با عملیات قبل و حین بافت

فصل اول

آشنایی با انواع شیرازه متداول در مناطق و نحوه اجرای آن

هدف کلی

شناخت انواع شیرازه و شیوه اجرای آن‌ها بر حسب مناطق فرش‌بافی در ایران

هدف‌های یادگیری

در پایان فصل، دانشجو با مفاهیم زیر آشنا می‌شود:

۱. تعریف شیرازه
۲. شناخت انواع شیرازه متداول در فرش و نحوه اجرای هر یک.

۱-۱ تعریف شیرازه و کاربرد آن در فرش

۱-۱-۱ تعریف شیرازه

الف) شیرازه عبارت است از چند خامه رنگی (عموماً ۳ تا ۵ خامه) هم‌رنگ کناره فرش یا زمینه آن، که حداقل دور ۲ و حداکثر ۶ تار کنار فرش پیچیده می‌شود. شیرازه با نام‌های کناره‌پیچ و گوشه‌پیچ نیز خوانده می‌شود.

ب) بافتی لوله‌ای شکل و یا نوار پهنی است که در دو طرف فرش و در امتداد طولی آن قرار دارد و همراه گلیم‌باف فرش، به مثابه یک قاب برای فرش محسوب می‌شود. (ژوله، ۱۳۸۱: ۸۶)

پ) بافت کناره‌های راست و چپ قالی به تعداد معین در هر طرف با یک رشته خامه تابیده شده هم‌رنگ نوار و متن فرش را شیرازه می‌گویند. (زمانی، ۱۳۹۳: ۱۶۵)
 ت) به انتهایی‌ترین لبه‌های عرضی فرش، شیرازه گفته می‌شود. (روفته‌گرحق، ۱۳۹۳: ۱۰۸)
 ث) بافتی است که در کناره‌های طولی قالی یا بافته قرار می‌گیرد و موجب استحکام قالی در کناره‌ها می‌شود. (اربابی، ۱۳۸۶: ۷۷)

۲-۱-۱ وظایف شیرازه

بافت شیرازه به شیرازه‌بندی معروف است و ۴ نقش را در فرش ایفا می‌کند:

- مهار تارهای کناری چله جهت جلوگیری از به هم پاشیدگی تارهای کناری فرش و ریش‌ریش شدن آن‌ها
- پوشاندن سر پودهای کنار فرش
- نظم و ظرافت بخشیدن به کناره‌های فرش و
- طولانی شدن دوام و عمر فرش.

در واقع شیرازه در طول فرش همان نقشی را ایفا می‌کند که زنجیره‌بافی و گلیم‌بافی در عرض فرش به عهده دارند.

۲-۱ انواع شیرازه متداول در فرش

شیرازه در فرش به دو روش پیچیده می‌شود: ۱. در حین بافت (متصل)، طبیعی ۲. پس از اتمام بافت (منفصل یا بی‌شیرازه‌بافی)، مصنوعی.

شیرازه در منطقه فارسی‌باف بیشتر به صورت متصل و موازی کاربرد دارد. در چله‌کشی عموماً ۴ تا ۱۲ چله و ۲ تا ۶ نخ رنگی (پشم یا کرک) برای شیرازه اختصاص می‌دهند.

• شیرازه‌بافی در فرش بر حسب نوع پیچش و تعداد خامه‌های رنگی ۴ دسته است:

- متوازی (معمولی، ساده)
- متخاصم (متداخل)

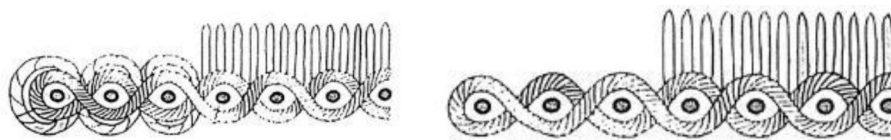
آشنایی با انواع شیرازۀ متداول در مناطق و نحوه اجرای آن ۵

- متقاطع (دو رنگ)

- چند ردیفه (حصیری، کرباسی، سوف)

۱-۲-۱ طبیعی (متصل)

پس از هر رج بافت فرش، کناره آن نیز باید به موازات متن فرش بالا بیاید و خامه شیرازه مدام با پود ضخیم درگیر شود.

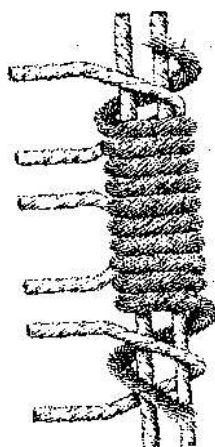

شکل ۱-۱. مقطع عرضی عبور پود ضخیم در شیرازۀ متصل حصیری (اربابی)،
(۱۳۸۶: ۷۷)

- متوازی (معمولی، ساده، موازی): خامه‌ها به دور تارها به صورت موازی و پشت سر هم تابانده می‌شوند. عموماً شیرازۀ موازی به صورت تکرنگ پیاده می‌شود. اما به صورت چندرنگ، به‌خصوص در مناطق عشایری و کمتر روستایی نیز به کار می‌رود.

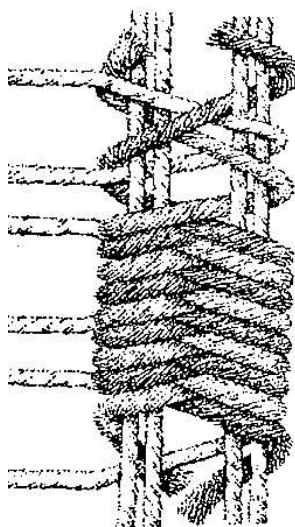

شکل ۲-۱. شیرازۀ متوازی

شکل ۱-۳. شیرازه متوازی

- متخاصم (متداخل): خامه‌ها عموماً از دو رنگ متضاد انتخاب شده که یکی از بیرون به سمت داخل به دور جفت‌تار و دیگری از سمت درون به بیرون به دور جفت‌تار پیچیده می‌شود.

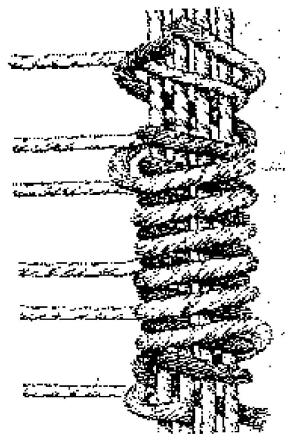

شکل ۱-۴. شیرازه متخاصم

شکل ۱-۵. شیرازه متخاصم

- **مقاطع (دو رنگ):** خامه‌ها از دو رنگ متفاوت انتخاب می‌شوند. اولی از سمت بیرون به درون و دومی به عکس آن دور تارهای منتخب پیچیده می‌شوند. به دلیل قطع کردن خامه‌ها در یک نقطه مشترک، مقاطع می‌گویند. با جهت چرخش و پیچش خامه به دور تار عدد ۸ هشت انگلیسی به وجود می‌آید.

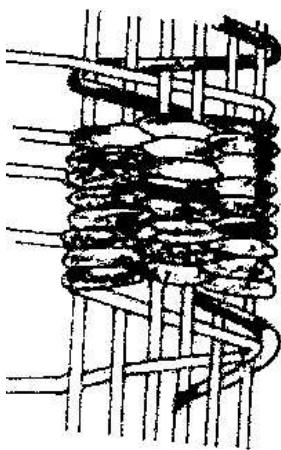

شکل ۱-۶. شیرازه مقاطع

شکل ۱-۷. شیرازه متقاطع

- چند ردیفه: خامه‌ها با دو رنگ متفاوت و به سبک گلیم به صورت ردیفی و پشت سر هم پیچیده می‌شوند.

شکل ۱-۸ شیرازه چند ردیفه

شکل ۱-۹. شیرازه چند ردیفه

۱-۲-۲ شیرازه منفصل (مصنوعی)

شیرازه‌ای است که پس از اتمام و بریدن قالی در خارج از دار پیچیده می‌شود که تقریباً از استحکام کم‌تری برخوردار است و در مرحله مرمت یا رفوگری توسط مرمت‌گر فرش به آن اضافه می‌شود. سه نوع است:

– منفصل مستقیم (شیرازه پیچشی، معمولی)

– منفصل غیرمستقیم یا قیطانی

– منفصل حصیری

• **شیرازه منفصل مستقیم (پیچشی):** این شیرازه را به وسیله سوزن و خامه شیرازه‌بافی در کنار دست‌بافته به فرش می‌دوزند و انواع مختلفی دارد:

الف) شیرازه پیچشی ساده: پس از اتمام بافت و خارج کردن از دار و گذر از مراحل دارکش، شیرازه منفصل پیچشی را به شرح زیر به فرش می‌دوزند: الف) عملیات موگیری: ابتدا لبه‌های طولی فرش را صاف و تمیز می‌کنند و سرپودها و سرپرزهای اضافی را می‌برند، تا لبه فرش آماده کار شود. ب) نخ تراز: نخ‌ی با استحکام بالا به اندازه طول کار (عموماً از جنس نخ چله) آماده کنید و سر آن را گره بزنید. پ) نخ خامه هم‌جنس و هم‌ضخامت و هم‌رنگ با زمینه فرش به صورت ۴-۶ لا تهیه کنید و از سر سوزن مخصوص شیرازه‌دوزی عبور دهید و به همراه نخ تراز شروع به دوخت کنید. پس از حدود ۱۵ سانتی‌متر دوختن شیرازه، نخ تراز را بکشید تا کیسی برطرف